

حیات جامعه به حضور زنان وابسته است

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی
فقال فرهنگي

از موضوعاتی که در جامعه ما به‌ویژه در بخش‌های سنتی‌تر جامعه از قدیم درباره آن بحث و مناقشه می‌شده است، موضوع مهم نقش اجتماعی زنان است. ما معتقدیم اسلام بهترین و کامل‌ترین سخن را در هر موضوعی دارد؛ پس در این موضوع هم به سخن دین‌مبین اسلام معتقدیم. در دین ما حضرت زهرا(س) به‌عنوان الگوی زن معرفی شده‌اند، اما وقتی به‌زندگی ایشان نگاه می‌کنیم، ایشان در موقعیت‌های حساس نقش اجتماعی خود را رها نکرده‌و نشان داده‌اند کاری که زن در جامعه می‌تواند بکند، مرد نمی‌تواند انجام دهد. حضرت زهرا(س) بعد از رحلت پدر بزرگوارشان مسئولیتی سنگین را برعهده داشتند. ایشان نتوانستند مقابل بدعت در جامعه آن روز آرام و خاموش بنشینند و برای دفاع از ولایت و اسلام در برابر مهاجران و انصار در مدینه، باور و مدافع همسرشان و ولی‌زمانشان بودند. ایشان برای گرفتن حق خود باعفاف و حجاب کامل در مسجد حاضر شدند و بین زنان و مردان پوده کشیدند وازپس پرده به‌سخنرانی مشغول شدند. شخصا درمساجد و مکان‌های عمومی در برابر زنان انصار و مهاجر حاضر شدند و حجت رابر آنان تمام کردند وازآن‌ها یاری می‌طلبید. باهمه این‌ها آن حضرت خانه‌داری و انجام تکالیف منزل را سعادت بزرگی می‌دانستند. زمانی که ابتدای زندگی‌شان، پدر بزرگوارشان کار را بین اووعلی(ع) تقسیم کردند، حضرت فاطمه زهرا(س) گفتند: فقط خدا می‌داند که چقدر خوش‌حالم، زیرا پیامبر مرا از پذیرفتن وظایف خارج از منزل، آزاد و راحت ساختند. باین‌حال، هرگاه وظیفه الهی ایشان بود که در جامعه حاضر شوند، باحجاب کامل وارد جامعه می‌شدند. مثلاً در دوران حکومت حضرت علی(ع) مسجد ایشان و مسجد حضرت امیر جدا از هم بود که ایشان نیز به تبلیغ و تعلیم دین و بیان حدیث می‌پرداختند و حتی با زنان جداگانه در آن مسجد بر جنازه‌ها نماز می‌گزاردند. این نشان می‌دهد که از نظر دین ما جایز نیست که زنی در کنار وظایف خانوادگی، وظایف اجتماعی خودش را رها کند و جایی که جامعه به حضور او نیاز دارد، او غایب باشد. البته باید همیشه از افراط و تفریط حذر کرد. رهبر معظم انقلاب در این باره می‌فرمایند: بعضی افراط می‌کنند، بعضی تفریط می‌کنند. بعضی می‌گویند چون فعالیت اجتماعی اجازه نمی‌دهد به خانه و شوهر و فرزند برسیم، پس فعالیت اجتماعی نباید بکنیم. بعضی می‌گویند چون خانه و شوهر و فرزند اجازه نمی‌دهد فعالیت اجتماعی نکنیم، پس شوهر و فرزند را باید رها کنیم. هر دو غلط است. نه‌این‌را به‌خاطر آن، نه‌آن‌را به‌خاطر این، نباید از دست داد (۲۰ اسفند ۱۳۷۵). ایشان در بخشی دیگر از همین سخنرانی مهم، جنبه دیگری از افراط و تفریط در این موضوع را نیز رد می‌کنند و می‌فرمایند: اگر کسی بگوید مرد می‌تواند درس بخواند، زن نمی‌تواند، مرد می‌تواند درس بگوید، زن نمی‌تواند، مرد می‌تواند فعالیت سیاسی کند، زن نمی‌تواند، منطق اسلام را بیان نکرده و برخلاف سخن اسلام حرف زده است. از نظر اسلام، در همه این فعالیت‌های مربوط به جامعه‌بشری و فعالیت‌های زندگی، زن و مرد دارای اجازه مشترک و همسان هستند. البته بعضی از کارها هست که باب زنان نیست، چون باترکیب جسمانی آن‌ها تطبیق نمی‌کند. بعضی از کارها هم هست که باب مردان نیست، چون با وضع اخلاقی و جسمی آن‌ها تطبیق نمی‌کند. این موضوع ربطی به این ندارد که زن می‌تواند در میدان فعالیت‌های اجتماعی باشد یا نه. تقسیم کار، برحسب امکانات و شوق و زمینه‌های اقتضای این کار است (۲۰ اسفند ۱۳۷۵). خداوند بزرگ را برای وجود این دین زیبا و کامل شاکریم و توفیق شناخت بیشتر معارف دینی را از او طلب می‌کنیم و از او می‌خواهیم که همه زنان و مردان ما به‌مدد الهی بر انجام وظایف فردی و اجتماعی خود موفق شوند. ان‌شاء...

خیلی دور، خیلی نزدیک

معرفی مسجدالاقصی، اولین قبله مسلمانان

مسلمانان مسجدهای معروف و مهم بسیاری دارند، از مسجدالنبی که به نوعی یادگار حضرت محمد(ص) است تا مساجد مشهوری که در دوره‌های بعدی به‌دست مسلمانان و حکام کشورهای اسلامی ساخته شده است. اما در این میان، مسجدالاقصی داستان دیگری دارد؛ داستانی به‌قول فردوسی پر از آب‌چشم و همین داستان جایگاه این مسجد را در قلب‌های مسلمانان سراسر دنیا ویژه کرده است. مسجدالاقصی در لغت به‌معنای دورترین مسجد، به‌مسجدی در شهر بیت‌المقدس فلسطین اشاره می‌کند که در جنوب شرقی شهر واقع شده است. ساختمانی که امروزه مسجدالاقصی نامیده می‌شود، در دوره عبدالملک بن مروان در قرن نخست قمری تأسیس شده و در دوره‌های مختلف بازسازی و تعمیر شده است. این مسجد نخستین قبله مسلمانان است. بنابر روایات، پیامبر اسلام(ص) از آنجا به‌معراف رفت. قرآن هنگام ذکر ماجرای معراج در سوره اسراء، از آن یاد کرده است. مسجدالاقصی نیز اهالی ادیان الهی یعنی مسلمانان، یهودیان و مسیحیان محترم است و بنابر گزارش‌ها، در احادیث اسلامی در کنار مسجدالحرام و مسجدالنبی از مساجد بافضلیت دانسته شده و آمده است نمازگزاردن در آن با هزار نماز در مساجد دیگر برابر است. داستان تلخ این مسجد با ورود آوارگان یهودی و غصب سرزمین فلسطین شروع نشده است و این مسجد روزگاری در دوران جنگ‌های صلیبی خون‌هایی بیش از این دیده‌است، اما ظهور کشور ساختگی اسرائیل بیشترین صدمه را به این مسجد وارد کرده است. بنابر گزارش‌ها، یهودیان بر این باورند که بقایای معبد سلیمان زیر مسجدالاقصی قرار دارد. از نظر برخی مسیحیان، ویرانی مسجدالاقصی و ساخت معبد سوم سلیمان به‌جای آن، شرط ظهور مسیح است. از این‌رو، برخی یهودیان در صدد تخریب مسجدالاقصی و احیای معبد سلیمان به‌جای آن هستند. به‌سبب همین، نیروهای رژیم صهیونیستی از ورود مسلمانان به این مسجد جلوگیری می‌کنند. در سال ۱۹۶۹ یک یهودی مسجدالاقصی را به‌آتش کشید و برای همین، در تقویم جمهوری اسلامی ایران، ۳۱ مرداد، روز جهانی مسجد نام‌گذاری شده است.

شهر
SHAHRA NEWS.IR
شنبه
۱۳ آذر ۱۳۹۸
صفحه ۱۰۹۸
شماره ۲۸۲۶

۱۴

آیه

به یقین کسانی که گفتند پروردگار ما خداوند یگانه است، سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که: نترسید و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما آن بهشتی که به شما وعده داده شده است.

سوره فصلت، آیه ۳۰
ترجمه آیت... مکارم شیرازی

حدیث

هر که فکر و نیتش نیک باشد، در روزی‌اش توسعه خواهد بود.

امام کاظم(ع)
تحف العقول: ص ۳۸۸، س ۱۷

زنانی که با دین ماندگار شدند

جستاری درباره فعالیت های زنان در تاریخ اسلام

ریحانه عامل نیک

گفت‌وگو

شاید نام زنان در مدارج علمی و پژوهشی کمابیش تکرار شده باشد، اما در میان طلاب علوم دینی یادگیر موارد دروس حوزوی کمتر نام زنان به‌گوش ما خورده است. اینکه چرا این رویکرد به‌تلاش ما دستاورد های زنان در طول تاریخ وجود داشته است و حتی کمابیش وجود دارد، بنا بر بررسی‌های زیادی که صورت گرفته است، نشئت گرفته از موارد بسیاری است که به‌عنوان مثال می‌توان به نگاه یونانیان باستان و نفوذ تفکرات آنان اشاره کرد. اما در تاریخ دین‌مبین اسلام نه‌تنها زنان به‌عنوان نیمه‌تأثیرگذار جامعه دیده‌شده‌و به‌شمار آمده‌اند، بلکه در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی از آغاز مشارکت داده شده و در آن سهم داشته‌اند. چنان‌که پیامبراکرم(ص) وعضرت علی(ع) در هنگام بیعت با مردم، با زنان نیز بیعت کردند. در ادامه به‌مواردی از آیات قرآن کریم، روایات واحادیث و همچنین واقعه‌های تاریخی در اثبات این امر می‌پردازیم، هرچند موارد حضور زنان در تاریخ اسلام باتوجه به قدمت و ریشه داری دین اسلام، بسیار است.

زنانی که مبعغ دین بودند

در طول تاریخ، زنانی بوده‌اند که برای حمایت از دین و امام زمان خویش و حفظ مکتب، در میدان علم و عمل حماسه آفریدند. زنانی را می‌بینیم که در مسائل سیاسی و حکومتی دخالت و در صحنه‌ها حضور مستمر داشته‌اند. طبق دستور قرآن، پیامبراکرم(ص) با زنان بیعت می‌کند و اصولی را به آن‌ها متذکر می‌شود. امام خمینی(ره)

درباره نقش زنان در جامعه فرمود: «زن‌ها در صدر اسلام در میدان‌ها می‌رفتند... زن‌ها در محفظه بمانند؟ چه کسی چنین چیزی به شما گفته است که باید این‌طور باشد؟ ام سلمه همسر پیامبر(ص) از زنان راوی بود که ۳۷۸ حدیث از رسول خدا(ص) نقل کرده است. ام ورقه از زنان فاضل عصر خویش بود که پیامبر(ص) او را شهیده نامیدند. او قرآن را جمع‌آوری کرد و قاری قرآن بود.

روایت

از دغدغه‌های امروز ما چه‌والد باشیم، چه‌فرزند و چه در کنار یکدیگر به عنوان دوست، همکار و همسایه و همشهری

قرار بگیریم، مسئولیت‌پذیری و ایفای نقش به‌عنوان یک انسان همدل و همراه با جامعه است. در آموزه‌های دینی ما به‌مسئولیت‌پذیری و رفتار نیک تأکید شده است و از مواردی که باعث اقتدار در فرزندندان می‌شود، مسئولیت دادن به آن‌ها از روش‌های مؤثر تربیتی است. مسئولیت اگر متناسب با توان کودک باشد و در انجام دادن آن یاری شود، موجب تقویت اعتماد به نفس او می‌شود و کودک را برای پذیرش و انجام دادن

زنانی که پرستار بودند

از دیگر جلوه‌های بارز مشارکت اجتماعی زنان در عرصه سیاست، حضور فعال آنان در میادین جنگ است. زنان گاه در نقش پشتیبان در جهاد سهم داشته‌و زمانی هم به‌اقتضای موقعیت، سلاح به‌دست گرفته‌اند، همان‌گونه که در صدر اسلام، برخی زنان برای مداوای مجروحان در جبهه حضور می‌یافتند. در تاریخ جنگ‌های عصر پیامبر(ص) نام زنانی که برای آب‌رسانی، پرستاری از مجروحان و مداوای آن‌ها، تهیه غذا برای رزمندگان و انتقال اجساد مطهر شهدا به نزد خانواده‌هایشان، همراه آن حضرت در جهاد شرکت کردند، ثبت شده است. بانوانی مانند حضرت زهرا(س)، حضرت زینب(س)، سلمی، ام سنان، ام عطیه انصاریه، ام عماره انصاری (نسبیه) تعدادی از این زنان مجاهد بوده‌اند.

زنانی که مبارز و مجاهد بودند

حضور زنان هنگام جهاد فقط به‌دوره پیامبر(ص) ختم نشده است؛ در عصر خلافت حضرت علی(ع)

نیز زنانی مانند ام سلمه(همسر پیامبر)، ام الفضل و لیلا غفاریه به مشارکت سیاسی داشتند. لیلا غفاریه در زمان حیات پیامبر(ص) بارها در جنگ

همراه آن حضرت بوده و مجروحان را مداوا کرده است. لیلا جلودار زنانی بود که پس از پایان جنگ جمل به‌دستور حضرت علی(ع)

عایشه را با چهل زن جنگجو تا مدینه همراهی کردند. بنابر این، زنان همراه مردان در دفاع از دین و ایمان خویش زجر فراوان متحمل شدند که تحمل این سختی‌ها چه بسا آنان را لایق مرتبه شهدا ساخت.

زنانی که عالم دین بودند

در میان اندیشمندان مسلمان، دیدگاه‌های متفاوتی درباره تعلیم و تعلم زنان وجود دارد که مهم‌ترین این مبانی، منع آموزش برای زن، مکروه بودن آموزش بعضی علوم برای زنان و جواز آموزش بوده است. این درحالی است که در اسلام، هیچ عاملی غیر از تقوا ملاک برتری نیست. پیامبر(ص) فرمودند: «دانش‌جویی برای هر زن و مرد مسلمان واجب است.» بر این اساس، مسلمانان صدر اسلام به آموزش توجه می‌کردند. پیامبر(ص) فرمودند: «زنان انصار، بانوان شایسته‌ای هستند و حیا مانع فقه‌آموزی آنان نمی‌شود، فعالیت‌های علمی

به‌حجبت عمل حضرت زهرا(س)، امروز نیز اگر زنانی بتوانند با تحصیلات علوم دینی به مرحله‌ای از اجتهاد برسند و اوصاف لازم را داشته باشند، اشکالی نخواهد داشت که فتوا دهند

آیه

به یقین کسانی که گفتند پروردگار ما خداوند یگانه است، سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که: نترسید و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما آن بهشتی که به شما وعده داده شده است.

سوره فصلت، آیه ۳۰
ترجمه آیت... مکارم شیرازی

حدیث

هر که فکر و نیتش نیک باشد، در روزی‌اش توسعه خواهد بود.

امام کاظم(ع)
تحف العقول: ص ۳۸۸، س ۱۷

فراوانی از زنان صدر اسلام نیز در کتاب‌های تاریخی ثبت شده است. این حجر نام ۱۵۲۲ زن صحابی را به‌رشته تحریر درآورده است که عده‌ای از آن‌ها مصادر فقه، حدیث، تفسیر و معارف اسلامی بوده‌اند. از افرادی که در آن عصر خواندن و نوشتن را به دیگران یاد می‌داد، شفا، دختر عبد... بن شمس، بود. حضرت زینب کبری(س) کرسی تدریس داشت و بهترین الگو در مسئله آموزش به زنان در عصر ولایت بود.

زنانی که شاعر آیینی دین بودند

در آن روزگار نقش اجتماعی مؤثری برعهده شاعران بود و نیروی آن‌ها بر قدرت دیگران فزونی داشت، زیرا شعر با سرعت بیشتری در خاطره‌ها نقش می‌بست و به‌نوعی رسانه برتر در آن دوران بود. اسلام همان‌گونه که سرمایه‌های معنوی را راهنمایی می‌کرد، ادیب‌ها را نیز تربیت می‌کرد تا به‌جای مضامین جاهلی، درباره معارف اسلامی شعر بسرایند. برخی زنان سراینده شعر: ام هثیم، دختر اسود نخعی، چهارده بیت در ثرائی امام علی(ع) سرود، هند، دختر اثاثه، در جنگ احد همراه پیامبر بود، ام‌سطح، دختر انیس بن عبدالمطلب، نیز از زنانی بود که اشعاری از آنان ذکر شده است.

زنان خطیبی که مدافع دین بودند

رجزخوانی یکی از سنت‌های اعراب در جنگ‌ها بوده است. مردان در زمان ورود به میدان نبرد

انسان‌رشد یافته

مسئولیت و رفتار اجتماعی در کلام بزرگان دینی

پرورش دهیم، اثرات مثبت اجتماعی در پی خواهد داشت. در علم روان‌شناسی نیز تربیت کودک مسئولیت‌پذیر اندیشیده شده و راهکارهای زیادی در اختیار والدین قرار گرفته است. آنچه فرزندان در اجتماع کوچک خود تجربه می‌کنند، رفتار آینده آنان در کنار همسر، دوستان، همکاران و شهروندان را تعیین می‌کند. از پیامبراکرم(ص) نقل شده است:

احکام نماز جماعت

در روزهای آغازین هفته، در چند شماره به احکام و شرایط مربوط به فریضه نماز جماعت می‌پردازیم تا ان شاء... سعادت شرکت در نماز جماعت را پیدا کنیم. نماز جماعت یکی از کارهای تأکیدشده در دین است که از بارزترین دلایل اهمیت آن، وحدت مسلمانان است. به همین دلیل، لازم است احکام و شرایط نماز جماعت را بدانیم.

۱ خواندن حمد و سوره

در نمازهای ظهر و عصر جایز نیست.

۲

اگر امام جماعت در رکعت سوم یا چهارم نماز عشا باشد و مأموم در رکعت دوم، بر کسی که پشت سر امام ایستاده واجب است که حمد و سوره را آهسته بخواند.

۳

اگر شخصی در رکعت دوم نماز جماعت برسد و به دلیل ندانستن تشهد و قنوت را در رکعت بعد به جا نیاورد، نمازش صحیح است، ولی بنابر احتیاط باید قضای تشهد را به جا آورد و واجب است دوسجده سهو انجام دهد.

احکام

۵

اگر امام جماعت سهو بعد از تکبیرة الاحرام به رکوع برود، چنان که نماز گزار بعد از ورود به نماز جماعت و پیش از رکن به رکوع متوجه شود، واجب است نیت فرادا کند و حمد و سوره را بخواند.

۶

اگر امام جماعت در وسط نماز در کیفیت تلفظ کلمه پس از ادای آن شک کند و بعد از نماز علم پیدا کند که در تلفظ آن کلمه اشتباه کرده است، نماز او و بقیه نمازگزاران درست است.

۷

اقتدابه اهل سنت برای رعایت وحدت اسلامی جایز است و اگر برای حفظ وحدت لازم آن انجام کارهایی باشد که آن‌ها انجام می‌دهند، نماز صحیح است، حتی اگر سجده بر فرش و مانند آن باشد. ولی دست پسته نماز خواندن جایز نیست، مگر اینکه ضرورت اقتضا کند.